

Minkä pennun säästän itselleni?

Pennun valinta ei ole niitä helpoimpia tehtäviä, varsinkaan sellaiselle henkilölle, jolla ei ole paljoa kokemusta paimenkoirista. Useimmat niistä, jotka ovat olleet jonkun aikaa mukana paimenkoiratoiminnassa, tietävät kuinka vaikeaa on löytää juuri se pentu, jossa on se pieni ylimääräinen lisä, jonka haluaa saada. Tämä huomioiden, on minulle tullut sellainen tunne, että monet pennunostajat ja kasvattajat väheksyvät niitä asioita, joita pennuista on nähtävissä jo 7–9 viikon ikäisenä. Me kaikki olemme varmaan joskus hämmästellleet sitä kuinka erilaisia eri pentueen yksilöt voivat olla. On hyvin tavallista, että monelle on vaikeaa ymmärtää miten kaksi saman pentueen pentua voi olla niin erilaisia. Toisesta pennusta voi tulla vaikka kuinka hyvä, kun taas toinen voi olla lähes käyttökelvoton. Olen melkoisen vakuuttunut siitä, että jos näitä koiria olisi tarkasteltu huolellisemmin silloin, kun ne olivat pentuja, olisi niistä jo silloin voinut huomata toistensa väliset erot, jos vain olisi tiennyt mitä pitää katsoa.

Olen vuosien varrella uhrannut paljon aikaa ja vaivaa yrittäessäni oppia ymmärtämään pentujen käyttäytymistä, jotta voisin päätellä niiden synnynnäiset taipumukset, joita tarvitaan hyväksi paimenkoiraksi kasvamista ajatellen. Jotta kasvattaja saisi mahdollisimman oikean kuvan pentueesta, vaaditaan kasvattajalta suurta työtä ja omistautumista asialle. Aina ei oikein tahdo löytyä tälle työlle aikaa. Mutta, kun uhraa aikaa ja tietää mitä etsii, pystyy melko suurella varmuudella päättelemään mitä eri yksilöistä löytyy. Erityisesti pentujen ollessa 6–9 viikkoisia täytyy tietysti uhrata paljon työtä pentujen tarkkailuun. Siinä iässä voi ensimmäistä kertaa erottaa niiden erilaista käyttäytymistä. Erot näkyvät sitä paremmin mitä vanhempia pennut ovat. Aina parempi, jos on mahdollista pitää pennut 9 viikkoisiksi asti.

Niissä pentueissa, joita vuosien kuluessa olen tämän metodin mukaan tarkkaillut, olen pystynyt näkemään, että ne paimennusominaisuudet, jotka niissä pentuina ovat olleet, ovat niissä myös aikuisina. Äärimmäisen harvoin

päätelmä, jonka pennuista olen tehnyt, ei ole pitänyt paikkaansa. Kun aikoo valita pennun tämän menetelmän mukaan, yhtenä edellytyksenä on, että valinta on tehtävä omasta pentueesta. Muuten täytyy kääntyä sellaisen kasvattajan puoleen, jolla riittää hyvää tahtoa jakamaan koko pentue kanssasi.

Rättimenetelmän käyttö valinnan apuna

Valmistaudu hankkimalla pitkä riuku (noin 2 m), jonka toiseen päähän kiinnität vahvan ja joustavan rätin, esimerkiksi lakananpalan, jonka voi punoa yhteen. Tavallisesti se on ollut riittävän kestävä. Sitten alat leikkiä pentujen ja riu'un kanssa. Sopiva aloitusikä on kun pennut ovat noin 5 viikkoa vanhoja. Pidä tätä riukua pentulaatikon luona ja anna pentujen leikkiä noin pari kertaa päivässä riu'un päässä olevalla rätillä. Vedä rättiä edestakaisin laatikossa ja anna pentujen riehua rätin kanssa niin paljon kuin ne haluavat. Tässä iässä on tavallista, että kiinnostus rättiin vaihtelee suuresti. Osa on todella kiinnostuneita siitä, kun taas osa voi jopa vähän pelätä sitä.

Pentujen motoriikka ja näkö eivät vielä tässä iässä ole tarpeeksi kehittyneet, jotta harjoituksesta voisi saada jotain irti. Itse asiassa tarkoitus on vain totuttaa pennut rättiin ja saada ne kiinnostumaan siitä. Tee näitä harjoituksia noin 1,5 viikon ajan. Tämä aika riittää yleensä siihen, että suurin osa pennuista syttyy rättilleikkiin. Joskus joku pennuista syttyy vähän hitaammin kuin muut, mutta tilanne tasoittuu tavallisesti ennen 7 viikon ikää. Nyt voit alkaa ottaa pentuja yksitellen pois laatikosta ja ne saavat jahdata rättiä myös yksinään. Vie pentu sen verran kauemmas muista, ettei toisten pentujen ulina ja haukkuminen häiritse sitä. Pennun pitää olla myös tottunut ympäristöön, jossa olette tai muuten kaikki muu varastaa pennun mielenkiinnon. Aluksi on hyvä, että huoneessa olette vain sinä ja pentu. Kunhan pennut ovat vähän vanhempia, voi harjoittelupaikassa olla muitakin ihmisiä.

Kun aloitat harjoittelun anna koiran päästä käsiksi rättiin niin paljon kuin se haluaa, jotta kiinnostus ei katoa. Vähitellen pennun ja rätin

välistä matkaa lisätään. Oikean tekniikan opettelu vie hetken aikaa, jottei käy niin, että pentu vain tarraa kiinni rättiin. Harjoittele tätä harjoitusta noin kaksi kertaa päivässä kunnes pennut ovat noin 8 viikkoa vanhoja. Kun nämä harjoitukset aloitetaan (jos olet vienyt ensimmäisen harjoittelun hyvin läpi), huomataan jo tässä iässä (6–7 viikkoa), että eri yksilöiden suhteen suhtautumisessa rättiin on aika suuria eroja. Osa ei välitä rätistä kovinkaan paljoa, kun taas osa pennuista voi jahdata jättiä hyvinkin intensiivisesti. Osassa pennuista voi nähdä oikeata paimentamiskäyttäytymistä. Kun arvioi niitä pentuja, jotka ovat todella kiinnostuneita rätistä, on kiinnitettävä huomiota siihen mikä on leikkiä ja mikä taas totta. Jotkut pennuista juoksevat rätin perässä kuin hullut ja riehuvat, kun taas toiset työskentelevät hieman organisoidummin. Tullaan huomaamaan, että ne pennut, jotka vain riehuvat rätin kanssa, myös luovuttavat helpommin ja juoksevat muiden kiinnostavien asioiden luokse. Ne pennut, jotka työskentelevät organisoidummin ovat niitä pentuja joihin sinun pitää keskittyä. Mitä vanhemmaksi nämä pennut tulevat sitä keskittyneempiä niistä tulee. Kun on tehnyt näitä harjoituksia niin kauan, että pennut ovat noin 8 viikkoa vanhoja, voi nähdä suuria variaatioita niiden käyttäytymisessä rättiä kohtaan.

Sitten tuleekin se vaikea asia, että pitäisi tulkita sitä mitä näiden harjoitusten aikana on tullut esiin. Jotta pystyisi tulkitsemaan kaiken virheettömästi, pitäisi olla melkoisen paljon kokemusta pennuista ja paimenkoirista. En usko, että siitä selviää, ellei ole ensin harjoitellut tätä menetelmää useiden pentueiden kanssa. Kuten jo aikaisemmin mainitsinkin, on hyödyllistä jos pentuja voi pitää luonaan vielä yhden ylimääräisen viikon. Yleensä on nimittäin niin, että tämä viimeinen viikko antaa vastaukset viimeisiin kysymyksiin. Minulla on ollut pentuja, joista 7–8 viikon iässä ei ole vielä paljoa nähnyt, mutta 8–9 viikon välillä o asia rakennut oikein kunnolla.

Rättimenetelmän avulla esiin saadun käyttäytymisen tulkitseminen

Seuraavaksi yritän esittää joitain mielipiteitä, jotka koskevat koirien käyttäytymistä tässä rättimenetelmässä. Ne pennut, jotka erottelen pois

heti aluksi, ovat ne, jotka tuskin osoittavat mitään kiinnostusta rättiin vaikka niiden kanssa olisikin harjoiteltu vähän ylimääräisesti. Samaten käy niille, jotka käyttäytyvät hyvin arasti tai pelkäävät rättiä. Sitten erottelen pois ne pennut, jotka enimmäkseen vain juoksevat ja leikkivät rätin kanssa sen sijaan, että työskentelisivät enemmän järjestyneesti. Jäljelle jää tavallisesti pari sellaista pentua, joilla on nähtävissä selviä paimennukseen liittyviä taipumuksia.

Jotkut pennut voivat olla valtavan keskittyneitä, erittäin vahvan silmän omaavia ja nämä eivät tavallisesti halua mennä rätin lähelle. Ne pysyttelevät yleensä huoneen reunoilla. Näiden yksilöiden kanssa täytyy olla vähän tarkkana, sillä jos ne jo tässä iässä keskittyvät liian voimakkaasti, tulee niille todennäköisesti ongelmia, kun ne ovat saavuttaneet aikuisiän.

Sitten on olemassa niitä pentuja, jotka keskittyvät hyvin, mutta heti tilaisuuden saatuaan iskevät kiinni rättiin ja kieltäytyvät irrottamasta. Rätti täytyy vääntää väkisin pois pennun suusta. Pentu ei päästä irti vaikka nostaisit riman parin metrin korkeudelle maasta. Tämän tyyppisestä pennusta tulee tavallisesti aikuisena aika herkkä puremaan, mutta myös erittäin intensiivinen koira. Kokemattoman ohjaajan on syytä varoa tämän tyyppistä pentua.

Silloin tällöin löytyy pentu, joka vaikuttaa sopivalta rätin kanssa, se työskentelee keskittyneesti eikä pure rättiä lainkaan liian voimakkaasti. Kun rätti pysäytetään, pysähtyy pentukin hetkeksi ja tarkistaa tilanteen ennen kuin alkaa lähestyä sitä. Voi myös nähdä kuinka pentu kääntyy ulospäin, kun se liikkuu sivusuunnassa. Suunnilleen niin kuin halutaan tapahtuvan sitten, kun koira on aikuinen. Koira ei ole minkään ääripään edustaja, sillä on sopivassa määrin silmää ja toivottavasti paljon moottoria.

Mielestäni tämän tyyppinen pentu on se, joka pitäisi valita. Jos on lisäksi tuuria niin paljon, että pentueessa on useita tämän tyyppisiä koiria, voi punnita vielä muutamia muita näkökohtia. Miltä pentu näyttää, iso vai pieni, pidätkö enemmän lyhyt- vai pitkäkarvaisesta, sekä pennun mentaliteetti. Jos haluaa vielä katsoa pentujen käyttäytymistä noin 8–9 viikon iässä, käy se hyvin päästämällä pennut ratkaisemaan pieniä paimennustehtäviä, kanoja, karitsoita (tuttipullokariatsat toimivat yleensä) yms. Kun päästää

pennun edellä mainittujen eläinten luo, tulee tavallisesti esiin monia asioita, joita rätin kanssa harjoittellessa ei ilmene. Katso kuitenkin etteivät paimennettavat eläimet ole liian isoja.

Jos on mahdollisuus valita pentu yllä esitetyn menetelmän perusteella, pääsee suurella todennäköisyydellä karsimaan pois ne yksilöt, jotka vähiten sopivat paimenkoiriksi. Sitten on tietenkin vielä kysymys siitä mitkä ovat tavoitteet pennun suhteen. Onko tavoitteena saada uusi tähti, joka selviytyy kaikesta, vai ollaanko etsimässä koira, jonka päätehtävä on hätistää pieni lammaislauma kotiin sekä olla mukava perhekoira.

Jos minulla on nyt tämä mahdollisuus pennun valitsemiseen sekä se, että otan pennun hyvistä vanhemmista, luulen että riski huonon koiran saamiseksi ei ole suuri.

Hyvillä vanhemmilla tarkoitan koiria, joista on dokumenttia, että ne ovat hyviä paimenkoiria. Niillä tulisi olla kilpailutuloksia vähintään voittajaluokasta. Käsitykseni on se, että tänä päivänä ei ole kilpailua parempaa testiä siitä, kuinka hyvä paimenkoira on. Tämä on ainoa todella varma tapa saada selville se, mistä kaikesta koira pystyy selviytymään. On tietenkin olemassa joukko hyviä koiria, joita ei näy kilpailuradoilla, mutta miten voit saada selville sen, kuinka taitavia nämä koirat ovat, jos et näe niitä missään muualla kuin kotitilallaan. Silloin kaikki perustuu siihen mitä kukin uskoo eikä faktoihin.

Mitä ajatella, kun valitsee vanhempia uudelle pennulle

Ajattele niin, että jospa pennusta tulisi yhtä hyvä kuin vanhempansa. Sitä, että pennusta tulisi tuntuvasti parempi kuin vanhempansa, ei yleensä tapahdu. Valitse pentu vanhemmista, joilla molemmilla on hyvä sukutaulu sekä äidin että isän puolelta, eikä vain toisen vanhemman puolelta, vaan molempien puolelta. Hyvä uros ei paranna huonoa narttua, tuloksesta tulee enimmäkseen epätasainen. Kun pitäytyy siinä mitä edellisessä kappaleessa kirjoitin, takaan, että ennen pitkää löytyy se koira, jota on kaivannut. Sen vaikeampaa se ei ole, tai sitten se on juuri niin vaikeaa!

Nyt moni taatusti miettii sitä kuinka kukaan ikinä ehtii tehdä kaikkea edellä kerrottua pentueensa kanssa, kun on muutakin tekemistä!

Kun käytän tämän ylimääräisen ajan tuon 2–3 viikon aikana, löydän todennäköisesti hyvän koiran. Mieti sitä kaikkea huolta minkä huono koira tuo mukanaan. Menee ehkä 1–2 vuotta ennen kuin luovuttaa koiran kanssa ja aloittaa taas uuden pennun kanssa, josta ehkä siitäkään ei tule sitä mitä on odottanut. Silloin on heittänyt useita vuosia täysin hukkaan.

Jos tämä räätimenetelmä apuvälineenä on herättänyt ajatuksia pennun valintaa ajatellen, voitte ottaa yhteyttä minuun lisätietojen saamiseksi.

Onnea!

Håkan Wilson

Käännös Päivi Nietosvaara. Artikkelin on julkaistu alun perin Svenska Vallhundsklubbenin lehdessä nro 1/2001.